Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, αμοιβαία δικαστική συνδρομή και κοινές ομάδες έρευνας

Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, αμοιβαία δικαστική συνδρομή και κοινές ομάδες έρευνας

Η παρούσα ενότητα παρέχει μια επισκόπηση της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων, την παροχή αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και τη σύσταση κοινών ομάδων έρευνας (ΚΟΕ) σε διασυνοριακές υποθέσεις.

Ιστορικό

Η κατάργηση των συνοριακών ελέγχων εντός της ΕΕ έχει διευκολύνει σημαντικά την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης, έχει, όμως, διευκολύνει και τις διασυνοριακές δραστηριότητες των εγκληματιών.

Ως εκ τούτου, η αποτελεσματική συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ στον τομέα της συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις έχει αποκτήσει κρίσιμη σημασία.

Συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις

Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας

Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας είναι δικαστική απόφαση την οποία εκδίδει ή επικυρώνει δικαστική αρχή κράτους μέλους της ΕΕ με σκοπό την εκτέλεση ερευνητικών μέτρων σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σε ποινική υπόθεση.

Η οδηγία για την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις εκδόθηκε στις 3 Απριλίου 2014, τα δε κράτη μέλη της ΕΕ όφειλαν να τη μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 22 Μαΐου 2017. Η Δανία και η Ιρλανδία δεν δεσμεύονται από την εν λόγω πράξη.

Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση, γεγονός που σημαίνει ότι η αρχή εκτέλεσης υποχρεούται να αναγνωρίσει το αίτημα του άλλου κράτους και να μεριμνήσει για την εκτέλεσή του. Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας εκτελείται κατά τον ίδιο τρόπο και με την ίδια διαδικασία ως εάν το οικείο ερευνητικό μέτρο είχε διαταχθεί από αρχή του κράτους εκτέλεσης. Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας μπορεί επίσης να εκδοθεί για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων που υπάρχουν ήδη.

Η οδηγία δημιουργεί ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων. Στα σχετικά ερευνητικά μέτρα είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, η εξέταση μαρτύρων, παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, μυστικές έρευνες και έρευνες για τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με τραπεζικές συναλλαγές.

Οι αρχές έκδοσης μπορούν να καταφύγουν στη χρήση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας μόνο αν το σχετικό ερευνητικό μέτρο είναι:

απαραίτητο,

αναλογικό και

επιτρεπτό σε παρόμοιες εγχώριες υποθέσεις.

Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας εκδίδεται στη βάση τυποποιημένου εντύπου και μεταφράζεται στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους εκτέλεσης ή σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα την οποία έχει υποδείξει το κράτος μέλος εκτέλεσης.

Σύμφωνα με τη νέα οδηγία, τα ερευνητικά μέτρα πρέπει να εκτελούνται από το κράτος μέλος εκτέλεσης με την ταχύτητα και την προτεραιότητα που θα δινόταν για παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

Η οδηγία τάσσει συναφώς προθεσμίες (ανώτατο όριο **30 ημερών** για τη λήψη της απόφασης για την αναγνώριση και εκτέλεση της αίτησης, και **90 ημερών** από τη λήψη της προαναφερθείσας απόφασης για την ουσιαστική εκτέλεση της αίτησης).

Τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να απορρίπτουν την αίτηση για ορισμένους λόγους. Οι ακόλουθοι γενικοί λόγοι απόρριψης ισχύουν για όλα τα μέτρα:

ασυλία ή προνόμιο ή κανόνες περιορισμού της ποινικής ευθύνης που σχετίζονται με την ελευθερία του Τύπου

βλάβη σε ουσιώδη συμφέροντα εθνικής ασφαλείας

μη ποινική διαδικασία

αρχή ne bis in idem

εξωεδαφικότητα σε συνδυασμό με τον κανόνα για το διττό αξιόποινο

ασυμβατότητα με υποχρεώσεις σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Επιπλέον, υπάρχουν περαιτέρω λόγοι απόρριψης που αφορούν ορισμένα μέτρα:

έλλειψη διττού αξιοποίνου (με την εξαίρεση ορισμένων σοβαρών αδικημάτων)

αδυναμία εκτέλεσης του μέτρου (το ερευνητικό μέτρο δεν υφίσταται ή δεν είναι διαθέσιμο σε παρόμοιες εγχώριες υποθέσεις και δεν υπάρχει εναλλακτικό μέτρο).

Ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία

Η συγκέντρωση ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων, για παράδειγμα πληροφοριών σχετικά με τον κάτοχο ορισμένου λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή σχετικά με τον χρόνο αποστολής και το περιεχόμενο μηνυμάτων που ανταλλάχθηκαν μέσω του Facebook Messenger, για τους σκοπούς ποινικής έρευνας έχει συχνά διασυνοριακή διάσταση, δεδομένου ότι μπορεί τα σχετικά δεδομένα να είναι αποθηκευμένα ή ο οικείος πάροχος υπηρεσιών να εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή αλλού στον κόσμο.

Στο πλαίσιο αυτό, τα παραδοσιακά εργαλεία δικαστικής συνεργασίας θεωρούνται υπερβολικά βραδυκίνητα. Ως εκ τούτου, στις 17 Απριλίου 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε νέους κανόνες, υπό τη μορφή ενός κανονισμού και μιας οδηγίας, για τη διευκόλυνση και την επιτάχυνση της συλλογής από τις αρχές επιβολής του νόμου και τις δικαστικές αρχές των ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων που χρειάζονται για τον εντοπισμό και, εντέλει, τη δίωξη των εγκληματιών και των τρομοκρατών.

Αμοιβαία δικαστική συνδρομή

Το νομικό πλαίσιο για την παροχή της εν λόγω συνδρομής καθορίζεται από τη σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 29ης Μαΐου 2000, και από το πρωτόκολλο της 16ης Οκτωβρίου 2001 στην εν λόγω σύμβαση.

Πρωταρχικός στόχος της σύμβασης αυτής είναι η βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μέσω της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων διατάξεων που διέπουν την αμοιβαία συνδρομή. Ειδικότερα, η εν λόγω σύμβαση συμπληρώνει τις διατάξεις και διευκολύνει την εφαρμογή μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ:

της ευρωπαϊκής σύμβασης αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 20ής Απριλίου 1959, και του πρόσθετου πρωτοκόλλου της 17ης Μαρτίου 1978 στην εν λόγω σύμβαση·

των διατάξεων περί αμοιβαίας συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις της σύμβασης της 19ης Ιουνίου 1990 για την εφαρμογή της συμφωνίας του Σένγκεν.

Βάσει της σύμβασης, η αιτούσα αρχή μπορεί να επικοινωνήσει απευθείας με την αρχή προς την οποία απευθύνεται η αίτηση.

Πλην εάν η αρχή εκτέλεσης έχει λόγους να απορρίψει την αίτηση, η αίτηση θα πρέπει να εκτελεστεί το συντομότερο δυνατόν και, εφόσον είναι εφικτό, εντός της προθεσμίας που έχει υποδείξει η αιτούσα αρχή.

Έως τις 22 Μαΐου 2017, η εν λόγω σύμβαση αποτελούσε το κύριο μέσο για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων εντός της ΕΕ. Από την ημερομηνία αυτή, η οδηγία για την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας έχει αντικαταστήσει τις αντίστοιχες διατάξεις της σύμβασης και του πρωτοκόλλου όσον αφορά τα κράτη μέλη της ΕΕ που δεσμεύονται από την οδηγία. Εντούτοις, η σύμβαση και το πρωτόκολλο εξακολουθούν να έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα εν λόγω κράτη μέλη, στον βαθμό που ορισμένες διατάξεις τους (όπως αυτές που αφορούν τις κοινές ομάδες έρευνας) δεν έχουν αντικατασταθεί από την οδηγία, καθώς και για τα κράτη μέλη της ΕΕ που δεν δεσμεύονται από την οδηγία. Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την κύρωση της σύμβασης παρέχονται εδώ, ενώ αντίστοιχες πληροφορίες σχετικά με την κύρωση του πρωτοκόλλου παρέχονται εδώ.

Κοινές ομάδες έρευνας

Ως «κοινή ομάδα έρευνας» (ΚΟΕ) νοείται ομάδα αποτελούμενη από δικαστές, εισαγγελείς και εκπροσώπους αρχών επιβολής του νόμου διαφόρων κρατών, η οποία έχει συσταθεί για ορισμένη διάρκεια και για συγκεκριμένο σκοπό με έγγραφη συμφωνία, προκειμένου να διεξαγάγει ποινικές έρευνες σε ένα ή περισσότερα από τα κράτη που συνέστησαν την ομάδα. Το ενωσιακό νομικό πλαίσιο προβλέπει τη δυνατότητα σύστασης ΚΟΕ μεταξύ κρατών μελών στο άρθρο 13 της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην απόφαση-πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινές ομάδες έρευνας.

Περισσότερες πληροφορίες

ΚΟΕ

Τελευταία επικαιροποίηση: 25/11/2019

Για τη διαχείριση αυτής της ιστοσελίδας υπεύθυνη είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην παρούσα σελίδα δεν απηχούν κατ' ανάγκη την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Παρακαλείσθε να συμβουλευθείτε την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου σχετικά με το καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας που διέπει τις σελίδες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.